

ТЕРНОПЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ

Кафедра обліку у виробничій сфері

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Бухгалтерський облік (загальна теорія)»
на тему:

«Активи як об'єкт бухгалтерського обліку»

Студента (-ки) 3-о курсу групи ОБС-31

напряму підготовки 6.03.05.09 «Облік і аудит»

_____ Казьмирович Т.Я. _____
(прізвище, ім'я)

Науковий керівник: Гудзь Н.В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECST _____

Члени комісії:

ТЕРНОПЛЬ 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Поняття активів як об'єкта бухгалтерського, їх суть та класифікація.	6
2. Характеристика матеріальних оборотних активів і необоротних активів та відображення їх в системі бухгалтерського обліку.....	13
3.Запаси як об'єкт бухгалтерського обліку.....	22
4.Грошові кошти та дебіторська заборгованість в системі бухгалтерського обліку.	28
ВИСНОВОК	32
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34

ВСТУП

Система бухгалтерського обліку, яка існувала до недавнього часу в нашій країні, була створена зусиллями багатьох поколінь вчених і практиків. Не можна сказати, що вона цілком себе виправдала, але на час свого існування вона досить непогано виконувала поставлені перед нею завдання.

Мета роботи: вивчити економічну сутність активів, принципи їх класифікації а також зміни у їх складі внаслідок реформування бухгалтерського обліку та впровадження НСБО на Україні.

Проте в даний час у залежності від організаційно-правової форми власності на території України діють різноманітні види підприємств, що з'явилися в процесі переходу економіки нашої країни до ринкових відносин. Тому виникла необхідність адаптувати бухгалтерський облік і звітність до вимог перехідного періоду і міжнародної інтеграції української економіки. Такого роду необхідність призвела до перетворення всього обліку в більш оперативну, необтяжену громіздкими регістрами, інформаційно-управлінську і доступну в застосуванні систему.

Істотним змінам піддаються теоретичні і методологічні основи теорії бухгалтерського обліку, як-от: зміст і визначення предмета бухгалтерського обліку, його об'єкти, основні задачі, вимоги і принципи.

У таких умовах вивчення правил, принципів та закономірностей бухгалтерського обліку уявляється надзвичайно важливим. І, природно, на перше місце виходить категорія, без якої принципово неможливо здійснювати будь-яку господарську діяльність — активи.

У даній роботі приділено увагу становленню та розвитку поняття активів у світовій бухгалтерській практиці. Розглянуто основні напрями класифікації господарських засобів підприємства — за характером участі у господарському процесі, за формами функціонування, за функціональною роллю у процесі відтворення та за ступенем ліквідності. Також викладено сучасну концепцію економічної сутності активів згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку.

Одним із пріоритетних завдань сучасного бухгалтерського обліку є виконання “принципу обачності”, який включає в себе принцип незавищення реальної вартості активів. Діючи до впровадження Національних стандартів положення вітчизняного бухгалтерського обліку не здатні були забезпечити виконання цієї вимоги, що робило фінансову звітність непридатною для використання. Після впровадження НСБО виконання цього принципу стало можливим, завдяки нововведенням, відсутнім до цього (таким, наприклад, як резерв сумнівних боргів та ін.).

1. Поняття активів як об'єкта бухгалтерського, їх суть та класифікація.

Активи являють собою економічні ресурси підприємства у різних видах, які використовуються в процесі здійснення господарської діяльності. Вони формуються для конкретних цілей здійснення цієї діяльності у відповідності до місії та стратегії економічного розвитку підприємства і у формі сукупних майнових цінностей характеризують основу його економічного потенціалу. Активи підприємства повинні відповідати функціональній направленості та обсягам діяльності виробничого підприємства. Тільки при такій відповідності вони представляють для підприємства певну цінність як його економічні ресурси, призначені для використання у наступному періоді. У вітчизняних та зарубіжних теоріях фінансового менеджменту існують різноманітні підходи щодо визначення поняття «активи». Однак за різним набором наукової термінології нерідко прослідковується однакова економічна сутність.

Активи підприємства є тими ресурсами, які повинні забезпечити ефективне функціонування підприємства і використання яких повинно бути здійснене з урахуванням факторів часу, ризику та ліквідності, що забезпечить підприємству конкурентоспроможність на ринку. Крім того, важливим є визнання того, що активи є тими ресурсами підприємства, які відображають інвестиційні рішення на підприємстві, оскільки відображають конкретні вкладення як власного, так і позикового капіталу підприємства.

Актив — частина бухгалтерського балансу, що відображає на певну дату всі наявні на даному підприємстві матеріальні цінності, кошти, борги різних осіб та установ у грошовому виразі.

Класифікація ресурсів як активів підприємства використовується при організуванні обліку та складанні звітності. Активи є одним з основних елементів звіту про фінансовий стан підприємства - бухгалтерського балансу підприємства на певну дату. Бухгалтерський баланс відображає активи і пасиви (зобов'язання і капітал) підприємства на конкретний момент часу. Якщо активами балансу називають економічні ресурси підприємства, то

пасивами балансує вимоги різних осіб (юридичних чи фізичних) щодо цих активів. Зобов'язання, відображені в пасиві, є вимогами кредиторів (кредитор - це особа, крім власника підприємства, перед якою підприємство має заборгованість щодо отриманих грошей, товарів тощо й яка має право вимагати від підприємства погасити цей борг). Капітал (власний), відображений в пасиві, є вимогою власників підприємства (в даному контексті поняття "вимога" є скоріше юридичним і має секс у випадках виходу власника зі складу підприємства, при ліквідації підприємства тощо). Оскільки загальна сума вимог (претензій) кредиторів і власників щодо активів не може перевищувати суму активів, то активи і пасиви на дату балансу дорівнюють одне одному. Це є основним бухгалтерським рівнянням, яке формально виражає концепцію подвійного запису на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку: $\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Капітал}$.

Відповідно до концепції подвійного запису форма бухгалтерського балансу має дві сторони, при цьому сума активів по лівій стороні балансу дорівнює загальній сумі зобов'язань і капіталу по правій стороні балансу.

Поряд з інтерпретацією двох сторін бухгалтерського балансу як ресурсів (активи) і вимог (пасиви), існує погляд на дві сторони балансу з позицій напрямів використання чи вкладення коштів (активи) і джерел коштів для формування (фінансування) активів (пасиви). Тоді основне бухгалтерське рівняння можна прокоментувати так: кожна гривня, вкладена в активи підприємства, фінансується кредиторами або власниками (і від зворотного - кожна надана кредиторами чи власниками гривня формує якийсь вид активів підприємства). Обидва способи інтерпретації бухгалтерського балансу є коректними і доповнюють один одного.

Нормами національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку "Баланс" передбачений поділ активів і пасивів балансу підприємства на окремі статті, які об'єднуються в однорідні групи за певними ознаками. Відповідно до встановленого складу активи групуються за трьома розділами:

- необоротні активи;

- оборотні активи;
- витрати майбутніх періодів.

Підприємство має у своєму розпорядженні численні і різноманітні засоби, які забезпечують і складають основу фінансово-господарської діяльності підприємства. Для управління діяльністю підприємства необхідно знати, які господарські засоби воно має, де ці засоби розміщені і для чого призначені. Для цього використовується класифікація активів підприємства.

Основними напрямками класифікації активів є:

- за характером участі у господарському процесі;
- за формами функціонування;
- за функціональною роллю у процесі відтворення;
- за ступенем ліквідності.

Вище перераховані напрями класифікації активів є основними, але не єдиними способами поділу господарських засобів. Вони розглядаються у даній роботі, оскільки мають найбільшу практичну цінність з точки зору обліку активів.

Не викликає сумнівів, що активи, які по-різному беруть участь у господарському процесі та мають різну швидкість обігу, повинні оцінюватись по-різному. Тому для цілей фінансової звітності активи поділяють на необоротні та оборотні.

Поділ активів на основні й оборотні прийшло в практику бухгалтерського обліку з економіки через судову сферу наприкінці XIX або початку XX ст. Вперше зазначені терміни з'явилися, поза всяким сумнівом, в Англії, у судових звітах, попавши туди з економічної літератури того часу. Пізніше в декількох судових справах також торкалися методів оцінки фіксованих (необоротних) і оборотних активів.

Варто також відзначити, що одна з основних вигод, яка спонукала економістів та бухгалтерів того часу на поділ активів на основні й оборотні складається в можливості оцінки на підставі цього ліквідності господарюючого суб'єкта.

Необоротні (необігові) господарські засоби (активи) підприємства — це сукупність його майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі його господарської діяльності.

У практиці бухгалтерського обліку до них належать господарські засоби з тривалістю використання понад рік.

До складу необоротних (довгострокових) господарських засобів підприємства відносять:

- основні засоби;
- нематеріальні активи;
- капітальні інвестиції;
- довгострокові фінансові вкладення (інвестиції);
- довгострокову дебіторську заборгованість;
- інші довгострокові активи (музейні експонати, бібліотечні фонди, МШП із тривалістю використання понад рік, природні ресурси тощо).

Оборотні (обігові) засоби — це сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточну господарську діяльність підприємства і котрі повністю споживаються протягом одного операційного (виробничо-комерційного) циклу.

В практиці бухгалтерського обліку до оборотних активів належать майнові цінності всіх видів із терміном використання до року. Основними елементами оборотних засобів є товарно-матеріальні цінності, запаси у виробництві, готова продукція, поточна дебіторська заборгованість, грошові кошти на рахунках у банках і в касі.

Оборотні засоби в свою чергу поділяють на нормовані (виробничі) (запаси, паливо, незавершене виробництво), та ненормовані (дебіторська заборгованість).

За формами функціонування господарські засоби поділяють на такі групи: матеріальні активи; нематеріальні активи; фінансові вкладення (активи).

Матеріальні активи — це засоби підприємства, які мають матеріально-речову форму, наприклад, будинки, споруди, машини, сировина, матеріали, готова продукція тощо.

Нематеріальні активи — це особливий вид необоротних активів; вони не наділені фізичною (матеріальною) основою, але мають вартість, оскільки здатні приносити власнику дохід. Цінність нематеріальних активів базується на правах та привілеях власників. Основні характерні риси нематеріальних активів такі:

- відсутність матеріально-речової (фізичної) структури;
- використання протягом тривалого часу;
- здатність бути корисним для підприємства;
- високий ступінь невизначеності розмірів можливого в майбутньому прибутку від використання такого активу.

До нематеріальних активів належать:

- а) різні права підприємства на об'єкти власності: патенти (права на винахідництво), товарні знаки, торгові марки, авторські права, ліцензії, права користування землею та іншими природними ресурсами;
- б) програмне забезпечення ЕОМ;
- в) організаційні витрати;
- г) наукові дослідження та дослідно-конструкторські розробки;

Фінансові активи — це група господарських засобів (активів) підприємства у формі готівкових коштів та інших фінансових інструментів, які належать підприємству. До цієї групи належать готівкові кошти в національній та іноземній валютах, фінансові вкладення підприємства, дебіторська заборгованість.

За функціональною роллю у процесі відтворення господарські засоби підприємства поділяють на такі групи:

- засоби у сфері виробництва;
- невиробничі засоби;
- засоби у сфері обігу;

- вилучені засоби.

До виробничих засобів належать засоби підприємства, які беруть безпосередню участь у процесі виготовлення продукції чи надання послуг. Це виробничі будівлі та споруди, машини та механізми, транспорт, сировина, матеріали, паливо, незавершене виробництво тощо.

До невиробничих засобів підприємства належать засоби, які не беруть безпосередньої участі у виробництві продукції, але їх використовують для створення нормальних умов праці й відпочинку працівників підприємства. До невиробничих засобів підприємств належать житлові будинки, гуртожитки, готелі, дитячі садки, амбулаторії, клуби, бібліотеки з обладнанням та інвентарем у них тощо, які перебувають на балансі підприємства.

До засобів підприємства у сфері обігу належать предмети обігу (готові вироби, призначені для реалізації), грошові кошти, кошти в розрахунках та засоби, які обслуговують сферу обігу.

До засобів, які обслуговують сферу обігу, належать торгово-складські споруди з торгово-складським обладнанням, устаткуванням та інвентарем (торгівельні приміщення, склади готової продукції, вагове господарство тощо).

Вилучені засоби — це кошти, які вилучені з обороту підприємства, але протягом певного періоду перебувають на його балансі (авансові відрахування та платежі з прибутку).

За ступенем ліквідності господарські засоби (активи) підприємства поділяються на ліквідні і неліквідні.

Ліквідні господарські засоби (активи) — це група засобів підприємства, які можуть бути швидко конвертовані у грошову форму без суттєвих втрат своєї поточної (балансової) вартості для своєчасного забезпечення платежів за поточними фінансовими зобов'язаннями. До ліквідних активів підприємства належать грошові активи в різних формах, короткострокові фінансові вкладення, короткострокова дебіторська

заборгованість (крім безнадійної), запаси готової продукції, призначеної для реалізації.

Неліквідні господарські засоби (активи) — це група засобів підприємства, які можуть бути конвертовані у грошову форму без утрати своєї поточної (балансової) вартості тільки протягом значного періоду часу. До неліквідних активів підприємства належать основні засоби, капітальні інвестиції, нематеріальні активи, довгострокова дебіторська заборгованість, безнадійна дебіторська заборгованість витрати майбутніх періодів тощо.

2. Характеристика матеріальних оборотних активів і необоротних активів та відображення їх в системі бухгалтерського обліку.

За умови розвитку ринкової економіки широкого масштабу набуває використання матеріальних активів для здійснення своєї діяльності кожне підприємство повинно мати ефективну систему матеріальних оборотних активів розпочинаються з моменту їх формування і розміщення.

Залежно від розміщення виробництва і реалізації матеріальних оборотних активів мають різний рівень ліквідності. Матеріальні оборотні активи постійно перебувають в обігу і від їх структури залежить питома вага вартості окремих статей оборотних виробничих фондів. Вивчення основних показників наявності та ефективності використання їх характеризують величину, потребу, час, термін, кількість, питому вагу власних матеріальних оборотних активів, а також відображає час покриття кредиторської заборгованості і середній термін отримання платежу. Оборотні кошти є необхідними вони сприяють зміцненню ринкової економіки, мінімізацію ризику підприємницької діяльності.

Також матеріальні оборотні активи нормують безперервність процесу виробництва. Від правильного встановленого нормативу матеріальних оборотних активів залежить виконання плану виробництва реалізації продукції, плану виробництва реалізації продукції рентабельність і прибуток підприємства.

Оборотні активи як натурально-речовинна категорія — це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо).

Разом з тим в умовах існування товарно-грошових відносин матеріальні засоби підприємств виражаються не лише в натуральній, а й у вартісній формі.

Економічною категорією, що об'єктивно існує, є оборотні активи. Для з'ясування економічного змісту оборотних активів необхідно розмежувати їх функціональні форми, яких вони постійно набирають і змінюють, проходячи через сфери виробництва та обігу, пов'язувати рух (зміну) цих функціональних форм з рухом їх речових носіїв, а також розглядати оборотні активи як категорію в русі.

Справді, якщо процес виробництва на кожному підприємстві неперервний, то оборотні активи, що обслуговують його, у кожний момент перебувають одночасно як у сфері виробництва у вигляді виробничих запасів, незавершеного виробництва, так і у сфері обігу у вигляді готових виробів та грошових коштів. Крім того, зі сфери виробництва вони переходять у сферу обігу і навпаки, тобто постійно перебувають у русі, проходячи три стадії кругообігу — грошову, товарну та виробничу.

В умовах товарно-грошових відносин рух, кругообіг товарно-матеріальних цінностей опосередковується їх вартістю, що не витрачається, не споживається подібно до її речових носіїв, а залишається в межах процесу відтворення і змінює лише форми свого руху. У цьому зв'язку К. Маркс писав: "вартість взагалі авансується, а не витрачається, оскільки ця вартість, проходячи різні фази свого кругообігу, знову повертається до свого вихідного пункту". Отже, оборотні активи не витрачаються, не споживаються, а авансуються та повертаються підприємству у процесі реалізації продукції.

Отже, оборотні активи як вартісна категорія — це вартість, авансована у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу.

В економічній літературі існують інші погляди на сутність оборотних активів. Одні економісти трактують їх як "грошові кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та фонди обігу", інші вважають, що оборотні активи — це частина капіталу підприємства, вкладена в його поточні активи,

або це кошти, авансовані для створення оборотних виробничих активів та активів обігу.

Але оборотні активи включають як матеріальні, так і грошові ресурси. Тому ототожнювати їх тільки з грошовими коштами економічно не обґрунтовано.

В організації оборотних активів слід розрізняти їх склад і структуру.

Під складом оборотних активів розуміють сукупність їх елементів (статей).

Структура оборотних активів — це співвідношення окремих елементів оборотних активів у їх загальному обсязі.

У народному господарстві склад і структура оборотних активів різняться й залежать від галузі, складу витрат, виду продукції, що випускається, особливостей матеріально-технічного постачання тощо. У виробничій сфері, а також у торгівлі найбільшу питому вагу в оборотних активах мають запаси. Запаси — це активи, які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу отриманого продукту виробництва, утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, а також для споживання у процесі виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг.

У господарській діяльності запаси поділяються на такі види:

- сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва тощо;

контроль за зберіганням та ефективністю їх використання називається організацією оборотних активів.

Організація оборотних активів повинна будуватися на таких принципах:

- створенні мінімального обсягу оборотних активів, що забезпечує неперервність процесу виробництва та обігу, а також їх ефективне використання;

- раціональному розміщенні наявних оборотних ак• вироби незавершеного виробництва у вигляді не до кінця оброблених деталей, вузлів, виробів та незавершених технологічних процесів;
- готову продукцію, виготовлену на підприємстві та призначену для продажу;
- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються на підприємстві з метою подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети;

Склад і структура оборотних активів не є сталими. Вони змінюються як за роками, так і протягом року залежно від зміни характеру виробничої діяльності підприємства, особливостей формування запасів і витрат.

Оборотні активи, що є основним елементом матеріальної бази процесу виробництва, істотно впливають на нього. Якщо виробництво забезпечене достатньою кількістю необхідних елементів оборотних активів, воно працює, як правило, ефективно. Ефективно в цьому разі використовуються й оборотні активи.

Діяльність суб'єктів господарювання зі створення та реалізації продукції здійснюється в процесі поєднання основних виробничих фондів, оборотних фондів і праці.

Безперервність процесу виробничої та комерційної діяльності потребує постійного інвестування коштів у ці елементи для здійснення їх розширеного відтворення.

Перехід підприємств на ринкову модель господарювання пов'язаний з певними труднощами. Досвід розвинутих промислових країн свідчить, що за жорсткої конкуренції на ринку, планування фінансово-господарської діяльності є необхідною запорукою економічного зростання, процвітання і навіть самого існування підприємств.

Визначення потреб в оборотних активах є одним з об'єктів фінансового планування і відображення в обліку та звітності. Планування оборотних активів здійснюється відповідно до кошторисів витрат на виробничі і не виробничі потреби та бізнес-плану, який охоплює й пов'язує виробничі і

фінансові показники ,створюючи цим умови для успішної комерційної діяльності підприємства. Визначення потреб в оборотних активах здійснюється через їх нормування.Нормування оборотних коштів передбачає врахування багатьох факторів, які впливають на господарську діяльність підприємств.На підприємствах виробничої сфери належать:

- умови постачання підприємств товарно-матеріальними цінностями:кількість постачальників, строки поставки, розмір транзитних партій, кількість найменувань матеріальних цінностей, форми розрахунків за матеріальні цінності.
- організація процесу виробництва: тривалість виробничого циклу, характер розподілу витрат протягом виробничого циклу, номенклатура випущеної продукції;
- умови реалізації продукції: кількість споживачів готової продукції, їх місце знаходження,призначення продукції, умови її транспортування, форми розрахунків за відвантажену продукцію.

Надлишок оборотних коштів призводить до накопичування надмірних запасів сировини, матеріалів; послаблення режиму економії; створення умов для використання оборотних коштів не за призначенням.

Отже, важливим напрямком підвищення ефективності використання оборотних активів на підприємствах є вдосконалення їх розподілу за стадіями кругообігу, зниження питомої ваги фондів обігу.

Нині більшості підприємств народного господарства України притаманна нестача оборотних активів, що є однією з основних причин їх збиткової роботи.

Порядок формування джерел створення оборотних активів на підприємствах залежить від форми власності, покладеної в основу функціонування підприємства, специфіки його організаційної побудови та інших факторів.

Джерела формування власних оборотних активів державних підприємств при їх організації визначаються вищою організацією. Як правило, це кошти

бюджету, інших одностипних підприємств, централізовані кошти вищих органів управління.

На підприємствах з колективною формою власності у момент їх відкриття оборотні активи формуються за рахунок грошових і матеріальних внесків засновників, безповоротних внесків інших підприємств та громадян.

Склад і структура джерел формування оборотних активів не є сталими. Вони залежать від економічного становища підприємств, особливостей формування запасів та витрат і можуть змінюватися з часом. Однак збільшення частки власних активів та зменшення частки кредитів банку в джерелах формування оборотних активів підвищує ефективність їх використання та рівень рентабельності підприємства. Тому встановлення економічно обгрунтованого співвідношення між власними та позиковими джерелами формування оборотних активів є однією з найважливіших умов підвищення ефективності їх використання та рентабельності підприємства.

Основним завданням нормування є розробка на кожному підприємстві економічно обгрунтованих норм та нормативів власних оборотних активів.

Необоротні активи - сукупність майнових цінностей підприємства, які неодноразово беруть участь у процесі господарської діяльності та поступово переносять свою вартість на продукцію.

Необоротні (або фіксовані) активи менш ліквідні, ніж оборотні (поточні), призначені для використання протягом тривалого періоду часу. Вони важко реалізуються, тому що необхідний певний час та додаткові витрати.

Необоротні активи включають в себе:

Нематеріальні активи - придбані права користування природними ресурсами, майном і об'єктами інтелектуальної власності.

Основні засоби являють собою засоби праці, що багаторазово використовуються в господарському процесі, не змінюючи при цьому свою матеріально-натуральну форму.

Інші необоротні активи, до яких належать:

- незавершене будівництво;

- довгострокові фінансові інвестиції, інші фінансові інвестиції;
- довгострокова фінансова заборгованість;
- відстрочені податкові кредити;
- інші необоротні активи.

Нематеріальні активи представляють вкладення коштів підприємства (його витрати) у нематеріальні об'єкти, що використовуються протягом довгострокового періоду в господарській діяльності та приносять прибуток.

До нематеріальних активів відносяться права користування земельними ділянками, природними ресурсами, патенти, ліцензії, "ноу-хау", програмне забезпечення, авторські права, монопольні права і привілеї (включаючи права на винаходи, патент, ліцензію на визначені види діяльності, промислові зразки, моделі, використання художньо-конструкторських рішень), організаційні витрати (включаючи плату за державну реєстрацію підприємства, брокерське місце і т. ін.), торговельні марки, товарні і фірмові знаки, ціна фірми.

За характером застосування нематеріальні активи схожі на основні засоби. Вони використовуються тривалий період, приносять прибуток, і з часом велика частина з них втрачає свою вартість.

Особливістю нематеріальних активів є відсутність матеріально-речової структури, складність визначення вартості, невизначеність при виявленні прибутку від їхнього застосування. Оцінка нематеріальних активів відбувається за узгодженням сторін при їхньому внеску в статутний капітал на основі цін світового або внутрішнього ринку. У вартість нематеріальних активів входять покупна ціна, витрати, зв'язані з придбанням і приведенням у стан готовності цих активів. Вартість нематеріальних активів включається в собівартість продукції шляхом нарахування зносу.

Основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк

корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він триваліший за рік).

До основних засобів належать власні та отримані на умовах фінансового лізингу об'єкти та орендовані цілісні майнові комплекси, а також інші необоротні матеріальні активи.

Життєвий цикл основних засобів складається з наступних етапів:

надходження - участь у виробничому процесі - переміщення усередині підприємства - ремонт - здача в оренду - інвентаризація - вибуття.

Вартість основних фондів (за винятком земельних ділянок) частинами, по мірі їхнього зносу, переноситься на вартість продукції (послуги) і відшкодовується в процесі її реалізації. Цей процес називається амортизацією. Грошові суми, що відповідають зношуванню основних засобів, накопичуються в амортизаційному фонді. Амортизаційний фонд, або грошовий фонд відшкодування, знаходиться в постійному русі.

Особливості відтворення основних фондів визначаються низкою характерних ознак, до яких відносяться: поступовий перенос вартості основних фондів на вартість виготовленої продукції; рух споживчої вартості і вартості; оборот вартості

Незавершене виробництво - це вартість незавершеного будівництва (включаючи устаткування для монтажу), що здійснюється для власних потреб підприємства, а також авансові платежі для фінансування такого будівництва.

Довгострокові фінансові інвестиції - це інвестиції на період більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент, фінансові інвестиції, які згідно з відповідними положеннями (стандартами) обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств, інші фінансові інвестиції.

Довгострокова дебіторська заборгованість - заборгованість фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

Відстрочені податкові активи - сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковою базами оцінки.

Інші необоротні активи - необоротні активи, які не можуть бути включені до вищенаведених необоротних активів.

3.Запаси як об'єкт бухгалтерського обліку.

Запаси є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі його майна, а також у виробничій сфері та у торгівлі і відносяться до оборотних активів.

Під виробничими запасами розуміють активи, які використовуються для подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. Це придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві. У процесі виробництва виробничі запаси використовуються неоднаково. Деякі з них повністю споживаються у технологічному процесі (сировина і матеріали), інші - змінюють тільки свою форму і розмір (мастильні матеріали, фарби), треті - входять до складу виробу без будь-яких змін (запасні частини), четверті - лише сприяють виготовленню виробів, але не включаються до їх маси або хімічного складу (МШП).

У бухгалтерському словнику даються такі визначення виробничих запасів:

- а) це сукупність всіх матеріалів, які має підприємство;
- б) це придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві;
- в) це частина оборотних засобів на підприємстві, ще не залучених до процесу виробництва і таких, що не надійшли на робочі місця;
- г) це матеріальні елементи виробництва, які одноразово та повністю переносять свою вартість на новостворений продукт.

Запаси з точки зору фінансів підприємства — це активи, які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу отриманого продукту виробництва; утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт чи надання послуг.

Відповідно до п. 4 П (С)БО 9 «Запаси» запаси — активи, які:

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання при виробництві продукції, виконання робіт і наданні послуг, а також при керуванні підприємством.

Запаси визнаються активами, якщо:

- 1) існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням;
- 2) та їх вартість може бути достовірно визначена.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів є їх найменування або однорідна група (вид). Придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

У процесі використання матеріальні ресурси переходять з одного стану в інший, що знайшло відображення в класифікації запасів.

До виробничих запасів відносять предмети праці, призначені для використання у виробництві продукції (виконані робіт, наданні послуг) та господарських потреб, придбанні для подальшого продажу або використовуються для обслуговування виробництва (виконання робіт, надання послуг), а також для потреб управління. Класифікація виробничих запасів необхідна для раціональної організації складського господарства, ведення аналітичного обліку, а також для нормування, планування, обліку, аналізу, управління запасами та інших потреб підприємства. зупинимося детальніше на найбільш типовій класифікації виробничих запасів, яка пропонується переважною більшістю авторів.

Сировина — добути, вироблені власними силами або придбані на стороні оборотні ресурси, які на момент придбання не пройшли жодної стадії промислової обробки та призначені для споживання власним виробництвом як необхідний компонент майбутнього продукту цього виробництва.

Матеріали — придбані на стороні оборотні ресурси, призначені для використання у власному виробництві як необхідний компонент майбутнього продукту цього виробництва або для обслуговування технологічного процесу й управління. Матеріали за способом включення до собівартості продукції (робіт, послуг) умовно поділяються на основні та допоміжні.

Основні матеріали — це матеріали, які становлять основу продукту виробництва. Допоміжні матеріали — матеріали, які використовуються для обслуговування процесу виробництва й управління.

До групи допоміжних матеріалів, у зв'язку з особливостями їх використання, відносять паливо, тара та тарні матеріали, запасні частини.

Паливо виділяють в окрему групу запасів з огляду на його економічне значення та специфіку споживання. Паливо поділяють на технологічне, моторне (пальне) та господарське (на опалення).

Тара — оборотні матеріальні активи, призначені для транспортування, зберігання і продажу продукції.

Тарні матеріали — оборотні матеріальні активи, призначені для виготовлення і ремонту тари.

До тари і тарних матеріалів належать предмети, які використовуються для пакування, транспортування.

Запасні частини -оборотні матеріальні активи, призначені для використання під час проведення ремонту, реконструкції, модернізації обладнання та машин (у тому числі транспортних засобів), ремонту обладнання та машин за замовленнями сторонніх осіб і для використання з метою гарантійного ремонту таких засобів.

Будівельні матеріали — матеріальні активи, призначені для використання у капітальному будівництві об'єктів, що зводяться господарським або підрядним способом.

Матеріали, передані в переробку — оборотні матеріальні активи, тимчасово передані на безоплатній основі підприємством-власником суб'єктам-

переробникам для проведення їх до стану, придатного для використання підприємством-власником у запланованих цілях.

Матеріали сільськогосподарського призначення — виробничі запаси сільськогосподарського підприємства або підприємства, що займається вирощуванням сільськогосподарської продукції у межах своєї звичайної діяльності.

Отже, можна зробити висновок, що класифікація запасів забезпечує виконання основних завдань обліку і контролю запасів, серед яких:

- забезпечення своєчасного документального оформлення руху запасів;
- контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням товарно-виробничих запасів та їх збереження у місцях зберігання і на всіх стадіях обробки;
- забезпечення відповідності складських запасів нормативам;
- раціональна оцінка товарно-виробничих запасів;
- розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків;
- відображення операцій з оприбуткування та витрачання запасів в системі бухгалтерського обліку тощо.

Оцінка запасів безпосередньо пов'язана з визначенням вартості продукції. У бухгалтерському обліку оцінка запасів можлива за різною вартістю.

Виходячи з цього оцінка запасів на підприємстві, враховуючи вимоги П (С)БО 9 «Запаси», здійснюється на трьох етапах їх руху:

- при надходженні запасів;
- при вибутті запасів;
- на дату складання балансу.

Згідно з П (С)БО 9 з метою збереження об'єктивності оцінки запасів в умовах цінової нестабільності запаси відображаються в бухгалтерському обліку та звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, є собівартість запасів, яка складається з таких фактичних витрат:

- суми, що сплачується згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків;
 - суми ввізного мита;
 - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству;
 - транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів). Сума транспортно-заготівельних витрат, що узагальнюються на окремому субрахунку рахунків обліку запасів, щомісячно розподіляється між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, що вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний місяць. Сума транспортно-заготівельних витрат, яка відноситься до запасів, що вибули, визначається як добуток середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку, у кореспонденції з якими відображено вибуття цих запасів. Середній відсоток транспортно-заготівельних витрат визначається діленням суми залишків транспортно-заготівельних витрат на початок звітного місяця і транспортно-заготівельних витрат за звітний місяць на суму залишку запасів на початок місяця і запасів, що надійшли за звітний місяць;
 - інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях. До таких витрат, зокрема, належать прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати підприємства на доопрацювання і підвищення якісно технічних характеристик запасів.
- Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визначається їхня виробнича собівартість, яка визначається за Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Первісною вартістю запасів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених пунктом 9 Положення (стандартом) про бухгалтерський облік 9 «Запаси».

Первісна вартість запасів, одержаних підприємством безоплатно, визнається їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених вище названих витрат.

Первісною вартістю одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду.

Первісною вартістю запасів, що придбані в обмін на неподібні запаси, визнається справедлива вартість отриманих запасів.

Не включаються до первісної вартості запасів, а належать до витрат того періоду, в якому вони були здійснені (встановлені):

- понаднормові втрата і нестачі запасів;
- проценти за користування позиками;
- витрати на збут;
- загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою запасів та приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях.

Взагалі первісна вартість запасів у бухгалтерському обліку не змінюється, крім випадків, передбачених ПСБО 9.

Хоч П (С)БО 9 «Запаси» і має ряд спільних моментів з МСБО 2 «Запаси», але поряд з цим можна виділити і деякі відмінності.

4.Грошові кошти та дебіторська заборгованість в системі бухгалтерського обліку.

Грошові кошти називають джерелом життєвої сили фірми, їх повинно вистачати для:

- створення запасів сировини і незавершеного виробництва у розмірах, що забезпечать безперебійну діяльність;
- підтримки достатнього рівня запасів готової продукції, що гарантує стабільність продаж;
- можливості надання кредитів покупцям.

Крім того, необхідно завжди мати певну суму грошових коштів для виплат за поточними зобов'язаннями.

Інформація про наявність та рух грошових коштів є корисною для користувачів фінансової звітності для оцінки спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їхні еквіваленти, часу такого генерування і впевненості в ньому, а також потреб підприємства щодо використання цих грошових коштів, вона дає можливість оцінити ліквідність та платоспроможність підприємства.

Грошові кошти є найбільш-ліквідними активами, ними можна відразу оплатити заборгованість. Враховуючи важливість цього елемента оборотних активів, грошові кошти відображаються у Балансі окремими статтями, про рух грошових коштів складається окрема форма фінансової звітності.

МСБО I "Подання фінансових звітів" рекомендує відображати грошові кошти у Балансі, як мінімум, у статті "Грошові кошти та їхні еквіваленти", а їхні визначення розкривати у Примітках до фінансових звітів.

Визначення грошових коштів та їхніх еквівалентів наведено у МСБО 7, відповідно до якого грошові кошти складаються із готівки в касі і депозитів до запитання. Еквіваленти грошових коштів - це короткострокові високоліквідні інвестиції ЯКІ ВІЛЬНО конвертуються у відомі суми грошових коштів і яким властивий незначний ризик зміни вартості.

У Балансі грошові кошти відображаються у розділі "Поточні активи" ("Сиггепі assets"). Баланси компаній США, як і операційний цикл діяльності

підприємства, починаються з грошових коштів. Ця стаття має назву "Cash" (готівка). Компанії Франції, Великої Британії, Австралії відображають грошові кошти у статті "Cash in bank and in hand" (готівка у банку і в касі). Зміна стану грошових коштів внаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відображається у Звіті про рух грошових коштів (Cash Flow Statement).

Дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебітори - це юридичні чи фізичні особи, що внаслідок минулих подій мають певну заборгованість перед підприємством. Дебітори підприємства поділяються на зовнішніх, до яких можна включити покупців (замовників) інших дебіторів, внутрішніх дебіторів, які в свою чергу поділяються на підзвітних осіб, осіб до яких у підприємства є претензії щодо відшкодування завданих збитків.

Критерії визнання дебіторської заборгованості:

- джерело отримання - появі активів повинні передувати минулі операції або події;
- втілення майбутніх економічних вигод - чи забезпечують активи оборотність інших ресурсів підприємства;
- забезпечення контролю за активом - це надає підприємству можливість контролювати майбутні вигоди, які воно очікує від використання цього активу;
- можливість достовірної оцінки активу - визначення виду оцінки для певного активу.

В сучасних умовах виробництва та стану розвитку економіки момент поставки товарів та оплати не співпадають, тому виникає таке поняття як "дебітори". Зовнішні боржники підприємства виникають або внаслідок попередньої поставки товарів (робіт, послуг) з їх післяплатою за договором, або ж при перерахуванні авансу на рахунок постачальника. Виділяють ще такі види дебіторської заборгованості:

- за товари та послуги;
- за отриманими векселями;
- за відшкодуванням податку на додану вартість;
- за відшкодуванням завданих збитків і нестач;
- підзвітних осіб;
- інша дебіторська заборгованість.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначено Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", який застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Довгострокова дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником, називають сумнівною дебіторською заборгованістю.

Безнадійна дебіторська заборгованість - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Сума поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з вирахуванням резерву сумнівних боргів називається чистою реалізаційною вартістю дебіторської заборгованості.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю.

Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів.

Величина резерву сумнівних боргів визначається, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів або на основі класифікації дебіторської заборгованості.

Класифікація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості.

Основним первинним документом, що використовується для обліку дебіторської заборгованості - є накладна, реквізитами якої є: одиниця виміру, найменування продукції, ціна, кількість та сума. На даному документі повинно бути чотири підписи: керівник, головний бухгалтер, хто відпустив і хто прийняв. Підприємство заповнює накладні згідно вимог чинного законодавства.

Безпосередньо зі складу відпуск готової продукції оформляють на основі товарно-транспортної накладної, де зазначається: назва замовника, його адрес, вид транспортного засобу, найменування продукції, ціна, кількість, сума та прізвище особи, хто буде здійснювати перевезення.

У такому первинному документі, як рахунок-фактура зазначається опис продукції, її вартість та дата оплати. Оригінал надсилається покупцю і має декілька дублікатів. Підписує рахунок директор та головний бухгалтер.

ВИСНОВОК

Необхідність переходу на Національні стандарти бухгалтерського обліку, які не суперечать міжнародним стандартам, в тому числі і по обліку активів господарюючих суб'єктів, продиктовано тим, що старі положення бухгалтерського обліку, які базувалися, в основному на правилах Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, не давали реального уявлення про активи, що, в свою чергу, утруднювало:

- прийняття управлінських рішень;
- складання бізнес планів;
- отримання інвестицій, у тому числі від іноземних партнерів.

АКТИВИ – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому (рис. 1.1), які за складом і розміщенням групують за трьома ознаками:

I. Необоротні активи – нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, інші необоротні активи.

II. Оборотні активи – запаси, векселі одержані, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, дебіторська заборгованість за виданими авансами, дебіторська заборгованість за нарахованими доходами, дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками, інша поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, інші оборотні активи.

III. Витрати майбутніх періодів – здійснені витрати, що мали місце протягом звітного періоду, які підлягають віднесенню на витрати в майбутніх звітних періодах.

До витрат майбутніх звітних періодів відносяться витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості; з

освоєнням нових виробництв та агрегатів; сплачені авансом орендні платежі, оплата страхового поліса, передплата на газети та журнали, періодичні та довідкові видання тощо.

IV. Необоротні активи та групи вибуття – вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу, що визначається відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 “Необоротні активи, утримувані для продажу та припинена діяльність”.

Таким чином, НСБО привели значення активів до їх справедливої вартості, що дає реальне уявлення про їх величину і дає можливість користувачам звітності (інвесторам, акціонерам, засновникам тощо) оцінити ситуацію для прийняття управлінських рішень.

Так, виходячи з норм П(С)БО 9 “Запаси”, бухгалтери зрозуміють, що уся вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів (термін служби яких до одного року), які передані (передаються) в експлуатацію, розглядається як витрати підприємства, тобто в балансі і на рахунках не може бути показника про вартість малоцінних предметів в експлуатації, про нарахування зносу по ним. Крім того, частина малоцінних та швидкозношуваних предметів (зі строком служби більше одного року) з 2000 року включається до складу основних засобів.

Отже, після впровадження Національних стандартів розуміння активів змінилося, в першу чергу, змінилася їх економічна сутність. Активи почали розумітися, як ресурси підприємства, здатні приносити вигоду, дохід своєму власнику, тобто почав враховуватись критерій корисності. Крім того, активи почали обліковуватись виходячи з принципу обачності, який передбачає завищення вартості активів — облік за справедливою вартістю.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / Ф. Ф. Бутинець, В. В. Горецька. – Житомир: ПП "Рута", 2004. – 544с.
2. Бутинець Ф. Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку. Частина 1 : навч. посіб. – Житомир : ЖІТІ, 1999. – 928 с.
3. Бутинець Ф. Ф. Проблеми науки бухгалтерського обліку: реалії : моног. – Житомир : ПП «Рута», 2005. – 324 с.
4. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. [для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 640 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник [8-є вид.] / за ред проф. Ф.Ф Бутинця. – Житомир : Рута, 2009. – 912 с.
6. Васюта-Беркут О. І. Теорія бухгалтерського обліку/ О. І Васюта-Беркут, Г. Ф. Шепітко, Н. О. Ромашевська; за заг. ред. В. Б. Захожая. – МАУП, 2003. – 176 с.
7. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : моног. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
8. Голов С. Ф. Управлінський облік : підруч. / С. Ф. Голов. – К. : Лібра, 2003. – 704 с.
9. Губачова О. М. Облік у зарубіжних країнах: підручник/ О. М. Губачова, С. І. Мельник. – К. : ЦУЛ, 2008. – 432 с.
10. Давидов Г. М. Звітність підприємств : навч. посіб. / Г. М. Давидов, Н. С. Шалімова. – К. : Знання, 2010. – 623 с.
11. Загородній А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики : підруч. / А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – 2-те вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2009. – 422 с.
12. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 19.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg.
13. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку і аудиту : навч. посіб. – 2-е вид., випр. – К. : Знання, 2004. – 348 с.

14. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.01 1999 р. № 291 // Вісник податкової служби України. – 2010. – № 6. – 157 с.
15. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків. Затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94 р. № 69 (зі змінами і доповненнями).
16. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320с.
17. Корінько М. Д., Тітаренко Г. Б. Оцінка в бухгалтерському обліку : теорія, методологія, організація : моногр. – К. : Видавництво ТОВ "Клякса", 2009. – 472 с.
18. Кочерга С. В. Бухгалтерський облік в зарубіжних країнах: навч. посібник / С. В. Кочерга, К. А. Пилипенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 216 с.
19. Кужельний М. В., Лінник В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. – К. : КНЕУ, 2001. – 334 с.
20. Легенчук С.Ф. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки : монографія / С. Ф. Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2010.
21. Лень В.С. Управлінський облік : навч. посіб. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання-Прес, 2006. – 317 с.
22. Лишиленко О. В. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. /Лишиленко О. В. – К. : ЦНЛ, 2008. – 219 с.
23. Ловінська Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку : моног. – К. : КНЕУ, 2006. – 256 с.
24. Матвієць С. Відображення зобов'язань у фінансовій звітності і бухгалтерському обліку // Баланс-Агро. – 2007. – № 6. – С. 37-78.
25. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. / за ред. В. С. Лєня. – К. : ЦНЛ, 2006. – 696 с.